

PH.D-AFHANDLINGEN
BELYSER ELEVERNES
UDFORDRINGER VED AT
SKRIVE TIL ET INTEN-
DERET PUBLIKUM ELLER
ET DEFINERET MEDIE.

SIDE 6

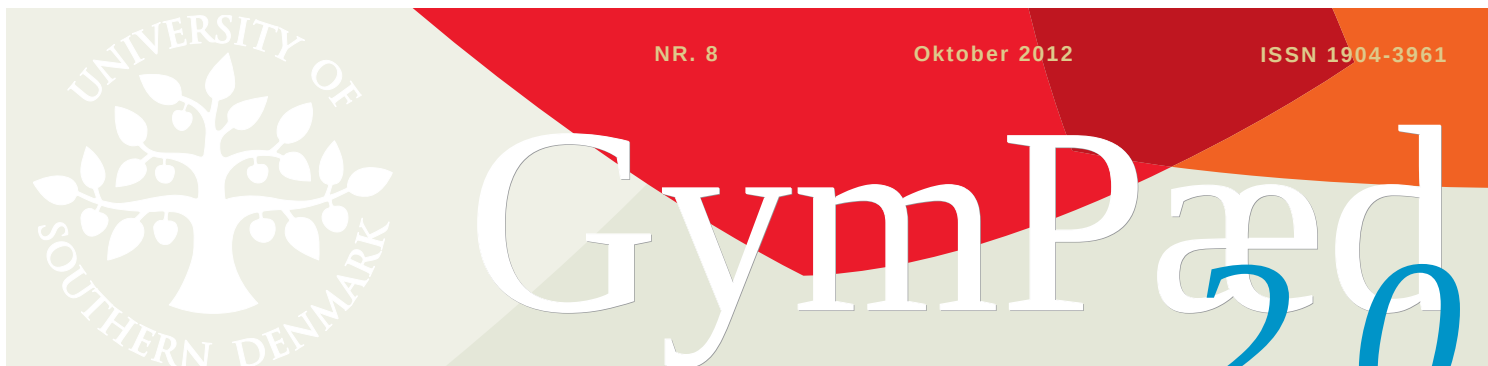
HVAD ER VÆRDIFULD VIDEN
OG VIDENSDELING. EN
DISKUSSION OM DEN
FAGLIGE OG ADMINISTRA-
TIVE VIDENSDELING EFTER
GYMNASIEREFORMEN.

SIDE 8

EN ARTIKEL OM BRUGEN AF IT
OG DIGITAL KOMPETENCEUDVI-
KLING I FORMELLE OG UFOR-
MELLE UDDANNELSESSAMMEN-
HÆNGE.

SIDE 11

VIDEN OM LIVET OG UNDERVISNINGEN
PÅ DE GYMNASIALE UDDANNELSER

www.sdu.dk/gp2

Det kan være svært at vælge nyt lærebogssystem. Især i et fag som dansk. For hvordan sikrer man at alle fagets facetter tilgodeses i en tid hvor tværmedialitet trænger mere og mere ind i faget og i elevernes hverdag, og kan det overhovedet lade sig gøre at finde et system, som ikke forældes hurtigere end man kan nå at anskaffe det?

IT og mediers betydning for danskfagets didaktik

AF HELLE TRIER

Gymnasiereformen fra 2005 har som bekendt medført en række ændringer på de gymnasiale uddannelser. Således fylder et øget fokus på kompetencer, som åbner mod et moderne globalt samfund, meget i dag. Også tværfagligt samarbejde mellem fa-

kulteterne er blevet en del af de enkelte fags læreplaner.

I mit fag, dansk, har moderniseringen af faget bl.a. betydet, at de to veletablerede områder, klassisk litteratur og arbejdet med det danske sprog, er blevet suppleret med et læreplanskrav om

undervisning i medier. Netop medier knytter direkte an til arbejdet med de kompetencer, som kan lære eleverne at navigere i en globaliseret verden.

Som forholdsvis nyt område i læreplanen er strukturerne omkring undervisning i

Fortsættes side 3

NYT FRA IFPR

IKV afholder 7. december **arbejdsseminar om relationen mellem fagdidaktik og almenpædagogik på Pædagogikum**. Læs mere om tilmelding, formål, deltagere, sted mv. bagerst i dette nr. af *GymPæd 2.0*.

Lektor Tina Høegh fra IKV leder projektet **Klare profiler i studieretningerne** iværksat af Ministeriet for Børn og Undervisning. Projektet afholdt 14. sept. en opstartskonference. Læs mere på projektets [hjemmeside](#).

Post doc. Anke Piekut fra IKV leder et skriftlighedsudviklingsprojekt på VUC Vest og et evalueringsprojekt om skriftlighed på VUC Sønderjylland.

Farvel til IFPR. Goddag til IKV. Leder

Først hed vi DIG. Så blev vi IFPR. Og nu er vi blevet til IKV – Institut for Kulturvidenskaber.

En omorganisering på Det humanistiske Fakultet, Syddansk Universitet betyder, at fakultets fem institutter bliver til fire (læs mere om de nye institutter [her](#)).

Størstedelen af de tidligere IFPR og ILKM hedder derfor fremover Institut for Kulturvidenskaber ([IKV](#)) og rummer fagmiljøerne Filosofi, Kulturstudier, Litteratur, Medievidenskab og

Fortsættes side 2

Uddannelsesvidenskab.

Samtidig er pædagogik omdøbt til Uddannelsesvidenskab.

Instituttet driver forskning, undervisning og formidling inden for en lang række felter, herunder erkendelsesteori, etik, litteraturhistorie, videnskabs-teori, musikæstetik, kulturstudier, kulturformidling, kultur og læring, dansk og fremmedsproget litteratur, tekst- og litteraturvidenskab, medier, medie-kulturer, informationsteknologi, gymnasie- og universitetspædagogik, fag-didaktik, professionsudvikling samt arbejde og læring.

Det nye institut vil i forhold til eksternt samarbejde kunne trække på den hidtidige faglighed men også på sigt på det nye tværfaglige samarbejde, som er et af målene med fusionen af de fem fagmiljøer til gavn for også gymnasiesektoren, som vi håber på et fortsat godt samarbejde med.

GymPæd 2.0 – dette nummer

GymPæd 2.0 fortsætter naturligvis under IKV. Dette nummer rummer artikler om vidensdeling, eksamensgenrer i dansk samt it og mediers betydning for læremidler, igen med dansk som case.

I artiklen ”Vidensdeling, reform og usikkerhed” diskuterer Peter Henrik Raae og Lars Frode Frederiksen, begge lektorer på IKV, en række fund, der er gjort i forbindelse med et projekt om vidensdeling.

De viser, at vidensdeling især forbindes med særfaglig ajourføring og administration og delvist med metoder, men ikke vedrører det særdeles krævende nye faglighedsbegreb, som gymnasireformen introducerer.

Anke Piekut, som netop har forsvaret sin ph.d.-afhandling på det tidligere IFPR og nu er post.doc. på IKV, undersøger i ”Eksamensgenrerne i dansk” hvilke skriftlige ressourcer der realiseres hos eleverne i de nye skriftlige

eksamensgenrer i dansk.

Det er karakteristisk at eleverne opfordres til at skrive til et intenderet publikum eller et defineret medie. Men hvilke skrivekompetencer kræver genrerne formidlingskrav, og hvordan realiserer eleverne disse krav, spørger Piekut?

I artiklen ”IT og mediers betydning for danskfagets didaktik” stiller Helle Trier følgende spørgsmål på baggrund af sin masterafhandling skrevet og forsvaret på masteruddannelsen i gymnasiepædagogik på IFPR: Hvad skal man tage højde for når man vælger lærebogssystem?

Hendes tese er at det er særligt vanskeligt i et fag som dansk. For hvordan sikrer man at alle fagets facetter tilgodeses i en tid hvor tværmedialitet trænger mere og mere ind i faget og i elevernes hverdag, og kan det overhovedet lade sig gøre at finde et system, som ikke forældes hurtigere end man kan nå at anskaffe det?

It-temaet føres videre i Nikolaj Frydensbjerg Elfs tidsskriftrundfart til relevante nordiske uddannelsestidsskrifter, som nu er nået til Norge.

De to norske tidsskrifter *Nordic Journal of Digital Literacy* og *Seminar.net* har på forskellig vis fokus på brug af it og digital kompetenceudvikling i formelle og uformelle uddannelsessammenhænge. Få fx en ide til hvordan man kan bruge *audiovisuelle essays* i stedet for verbale essays – det eksperimenteres der allerede med på universitetsniveau.

Endelig finder man bagest i dette nr. 8 af *GymPæd 2.0* en oversigt over de seneste udgivelser i skriftserien Gymnasiepædagogik (online) og andet nyt fra instituttet.

Venlig hilsen og god læselyst

Redaktionen

Redaktion af GymPæd 2.0

Marianne Abrahamsen, ph.d., ekstern lektor ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. E-mail: mari-anne.abrahamsen@sdu.dk

Nikolaj Frydensbjerg Elf, ph.d. ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. E-mail: nfe@sdu.dk

Anne Jensen (ansv.havende), ph.d., institutleder ved Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet. E-mail: anne.jensen@sdu.dk

medier imidlertid ikke lige så fast forankret i en undervisningstradition, som litteratur og sprog er det. Der er m.a.o. behov for en nytænkning i faget, som tager højde for, at vi med medier som det tredje kerneområde måske har brug for anderledes indfaldsvinkler og metoder, som tilgodeser de mange muligheder, som netop arbejdet med medier rummer. Det store spørgsmål bliver derfor: "Hvordan kan vi tænke medier (og i den forbindelse også it) ind i danskfagets didaktik? Og hvilke hjælpemidler findes der på lærebogsmarkedet, som kan løse denne opgave?"

Læremiddelanalyse

Min masterafhandling er et fagdidaktisk tekststudie af *Krydsfelt*, Gyldendals 4-delte værk fra 2010 til danskfaget i gymnasiet, med henblik på at undersøge, hvordan man i dette værk løser denne opgave, og hvordan lærere og elever tænkes inddraget i forløbet. *Krydsfelt* består af en grundbog og en

tekstantologi, begge papirbøger, to dvd'er og et website, som var det, der vakte min interesse. Som udgangspunkt for arbejdet med værket har jeg analyseret læreplanens diskurs på netop dette område.

Den røde tråd gennem min analyse af *Krydsfelt* er undersøgelsen af bogens anvisninger til og argumenter for, hvordan man kan skabe *ny form for læring* gennem *tværmedialitet* og *hypertekstprincippet*, som er tekster bestående af tekstblokke og links, som giver læseren mulighed for selv at bestemme forløbet i handlingen. Dele af websitets tilbud er både innovative og udfordrende. De tager herved fat i præcis de områder, som er mest uklart beskevet i læreplanen.

I min analyse af *Krydsfelt* arbejdede jeg metodisk med to modeller. Først tog jeg udgangspunkt i (en del af) Marie Falkesgaard Slots (2010) model til analyse af læremidler i analysen af lærebogen. Den brugte jeg til grundbogsanalysen.

Slots model er centreret om fire

analysekategorier med *materialitet* som den første. Hvad indeholder grundbogen? Hvilke medier inddrages, og efter hvilke principper er dette organiseret? Dernæst: Hvem er bogens forskellige afsnit henvendt til, og hvordan er der linket til systemets øvrige platforme? Modellen inddrager desuden: *aktiviteter*, f.eks. hvilke typer af opgaver medtages? Holdt op mod læreplanskravene om medier i danskfaget på stx, har det især interesse at afklare, hvilke forslag et læremiddel har til inddragelse af forskellige semiotiske tilgange, modaliteter og genrer i arbejdet med medier. Hvordan der skelnes

mellem at undervise *med medier*, og det at undervise *om medier*? I grundbogen opfordres eleverne til

HELLE TRIER

Lektor ved Gribskov Gymnasium

Figur 1: Uddrag af lærebogsforfatternes præsentation af systemet ved et orienteringsseminar på Gyldendal, maj 2011.

at tænke og arbejde kreativt. Den benytter sig af *mange* semiotiske udtryk, oftest på hvert eneste opslag, hvilket giver brugerne mange og meget varierede *læsestier* dvs. tilgange til stoffet. På samme tid fastholdes de af den styring der ligger i forfatterens udvælgelse af materiale. Og lige netop dette gør formentlig grundbogen mere statisk end kreativ i sin form.

I forbindelse med et website er det vigtigt at arbejdet kan bevæge sig frem og tilbage mellem de forskellige processer med et tydeligere fokus på multimodalitetens muligheder.

Når man læser på skærmen, kan man starte mange forskellige steder, og derfor udfordres arbejdet med medier som genstandsfelt i arbejdet med skærm læsning. Inddrages hjemmesider f.eks., er det uforudsigeligt, hvad eleverne vælger at inddrage i deres arbejde, og deres *sociokulturelt forankrede identitet* kommer i udstrakt grad til at få betydning for deres udbytte af arbejdet. Slots model er med sin cirkelstruktur ikke så

velegnet til at beskrive den ”pendlen” frem og tilbage mellem de forskellige muligheder. Der var altså behov for en model som tillod en større grad af fleksibilitet. Det fandt jeg i en model af Nikolaj Frydensberg Elf (se figur 3).

Det er en vigtig pointe i Elfs model, at læringspotentialer ligger i processen, og at processen ikke foregår lineært. Faglige udfordringer, i modellen markeret med et spørgsmålstegn, kan angribes ud fra flere forskellige vinkler. I Elfs model er det illustreret med en bølgelinje. Indenfor nyere medieforskning er der

meget fokus på den sociokulturelle læsning, både i den engelsksprogede og den nordiske forskning. I modellen afspejles det f.eks. i den stiplede linje, som henviser til, at man starter udefra i konteksten uden for skolen og undervisningen, og at der er en vis gennembrængelighed mellem det, der sker udenfor og indenfor i klasserummet.

Gennem en refleksiv praksis **før undervisningsstart** kan læreren

vælge at have didaktiseret processen og have designet sin undervisning. Basis er den viden, som er tilgængelig. Og lige netop denne viden er af uvurderlig betydning, fordi den er afsættet til hele processen, enten det nu drejer sig om at inddrage elevernes egne erfaringer eller at lære dem noget nyt – eller måske en kombination.

Den viden, eleverne har med sig fra deres sociale liv udenfor skolen, kan også inddrages som en semiotisk ressource. Processen sker dog ikke automatisk. Derfor er det stadig vigtigt, at læreren didaktiserer materialet til undervisningen (det er det, den stiplede linje i spændet mellem L og I signalerer på modellen). Og det er derfor vigtigt at få på plads, at der er tale om en lærers design af en undervisning, og at udfaldet i høj grad er afhængigt af, hvad han vælger at inddrage af materiale i sin undervisning, men også af hvilke kompetencer, han selv har på det multimediemæssige område. Læremidlet *Krydsfelt* har en ambition om at kunne dække fagets behov til fulde, men grundbogen placerer sig med sin form som en vidensressource i modellens venstre side. Med en ambition om at være innovativ og med en opfordring til eleverne om

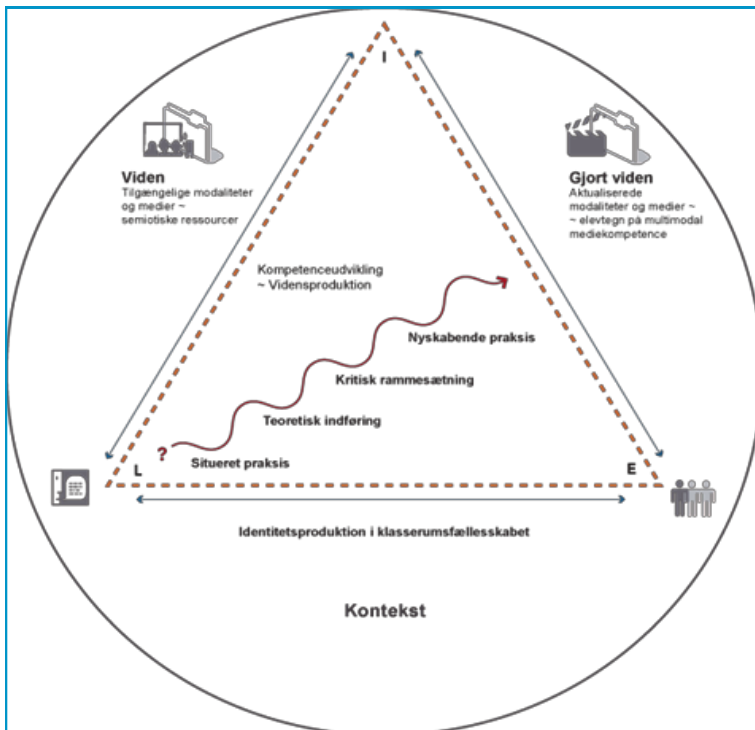
FAKTA

Helle Trier er lektor ved Gribbskov Gymnasium, Master i Gymnasiepædagogik, didaktiklinjen, fra IFPR, SDU, med afhandling om IT og mediers betydning for danskfagets didaktik – et tekststudie af stx-læreplanens diskursive praksis på danskfagets medieområde og af nye læremidlers forslag til en realisering af intentionerne, juli 2011.

at være kreative, bliver websitet meget interessant.

Hvordan aktiverer *Krydsfelt* elevernes sociokulturelle kompetencer i klasserummet?

Hyperfiktionen på websitet deler navn med hele læremidlet. Her kulminerer læremidlets motto om *tværmedialitet* og *hypertekst* som skaber *ny form for læring* og opfordringen til eleverne om at gå på opdagelse i en hyperfiktion. Eleverne udfordres på en ny og anderledes måde og

Figur 3: Model for multimodal mediepedagogik og udvikling af semiocy i modersmålfaget. Tegnkoder: L=lærer, I=indhold, E=elev(erne).

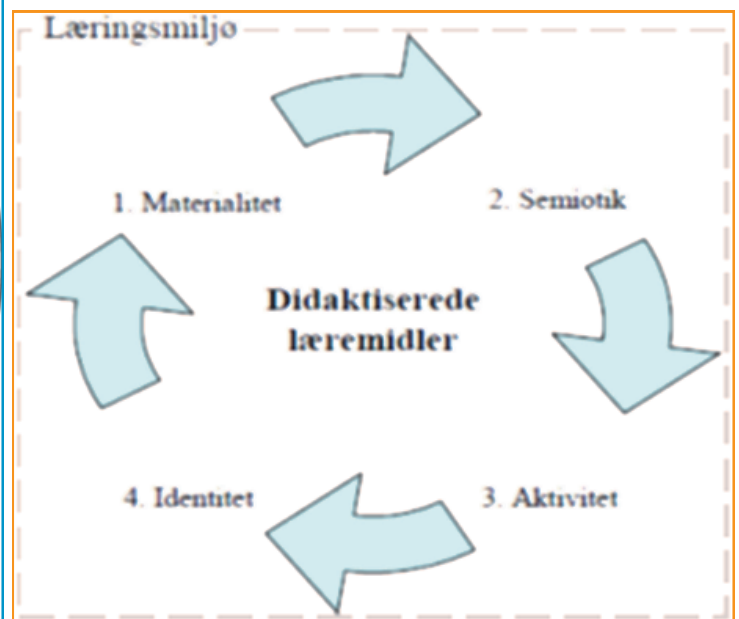

Fig.2: Marie Slots model til læremiddelanalyse (se også faktaboks med referencer)

tvinges ud i en proces, hvor de ikke kan løse opgaverne uden at inddrage deres sociokulturelle kompetencer, deres kreativitet, men heller ikke uden at læne sig op ad den viden, som de via deres lærer og dennes undervisningsdesign har adgang til.

I hyperfiktionen inviteres eleverne indenfor i et univers, bestående af en overflod af semiotiske ressourcer og får her bl.a. indblik en række menneskeskæbner på tværs af socio-kulturelle sammenhænge. Den enkelte elev kan ud fra websitet skabe sin egen fortælling, kan følge sin nysgerrighed og sine egne interesser, hvilket er en fin motivationsfaktor. Det er innovativt på flere planer og nok websitets mest spændende og kreative idé. Men nok også den mest krævende for læreren. For at navigere i et så åbent univers kræver mere end motiverede elever, hvis læreplanskravene skal opfyldes. Giver man sine elever frit valg i hyperfiktionen, kræves der et læringsdesign, hvor de teoretiske redskaber er veldefinere-

de fra starten, og hvor ikke mindst målet i forhold til det afsluttende produkt og efterfølgende evaluering er tydelige for alle. Hvordan man undervejs får situeret en praksis i klasserummet, som tilgodeser alles læring og får inddraget den enkeltes erfaringer fra egen socio-kulturel kontekst, kan godt virke noget uklart.

Gymnasiet befinder sig på en "brændende platform", hvor forandring er nødvendig, og at det vil gå galt, hvis der ikke sker forandring.

Hvorfor er semiotik så vigtig?

Det er selvsagt vigtigt, at lærerens viden er opdateret for at kunne mestre undervisning i et sådant læremiddel.

Hvis man vil lære eleverne at arbejde med medier i deres egenproduktioner, må man starte med at undervise om medier, eller mere bredt: meningsskabende semiotiske ressourcer. Og sådan forholder det sig ikke altid. Den diskursive tradition på it-området indenfor danskfaget er meget bredt formuleret og uden præcise afgrænsninger af f.eks. de forskellige tekstgenrer. Dette giver en anderledes åben fortolkning end

den, kerneområderne sprog og litteratur rummer. På it- og medieområdet kunne man måske ønske en udfoldelse i retning af, at "semiotik" indgik som en del af terminologien i læreplanens foreslåede analyseapparat til arbejdet med medietekster. Semiotik rummer beskrivelse og afkodning af mening og betydningsdannelse i forhold til de forskellige modaliteter, genrer, praksisser og processer, der er i spil. Som lærer er det vigtigt at gøre sig klart, hvordan de forskellige udtryk kan omsættes til viden, og hvordan der lægges op til en nyskabende praksis for eleverne i en undervisningssituation. Studier viser, at der kan være en risiko ved at fokusere for meget på at lære elever at anvende it som værktøj. Hermed menes, at i takt med nye mediers opdukken og at f.eks. e-learning vinder mere og mere frem, lærer elever primært gennem medierne i stedet for om dem.

Hvis fremtidens danskfag skal spille en rolle som kulturbærende

REFERENCER

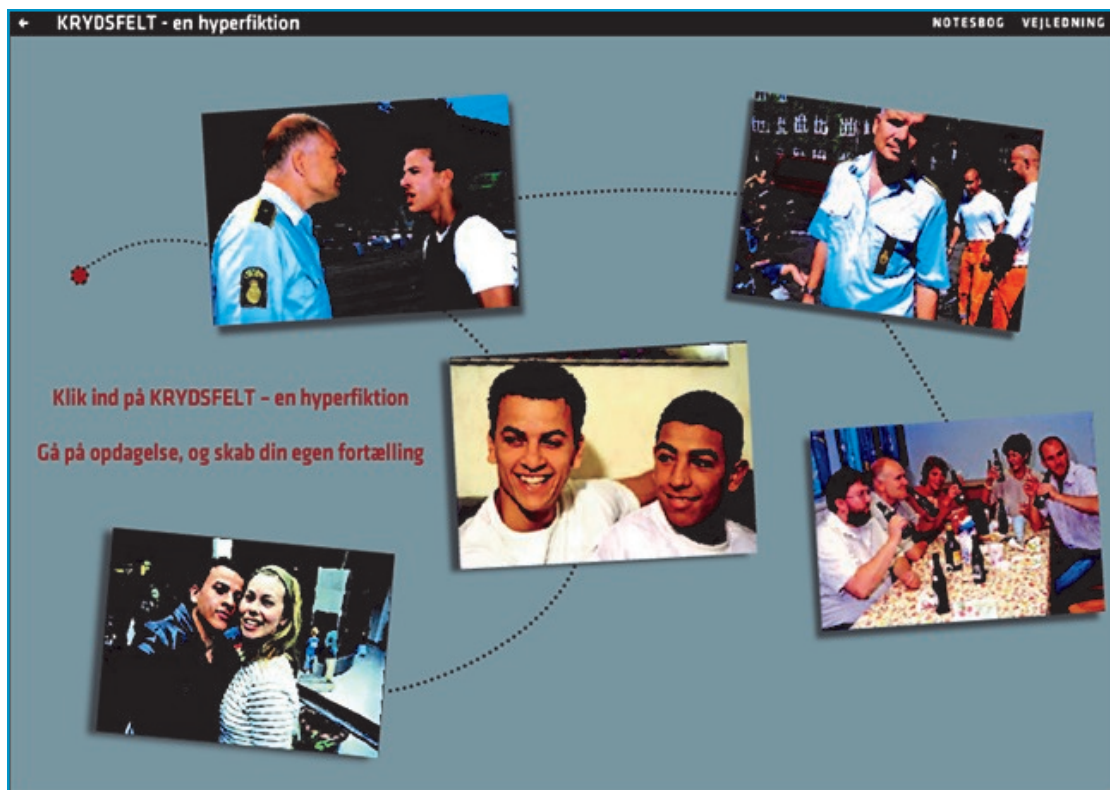
Nikolaj Frydensbjerg Elf (2008): *Towards Semiocy?*, Odense: IFPR, Syddansk Universitet.

Marie Falkesgaard Slot (2010): *Læremidler i danskfaget*, ph.d., IFPR.

Vores opgave er ikke kun at give dem redskaberne

fag i en uddannelse som klæder elever på til at agere i en globaliseret verden, må vi acceptere, at vores hverdag bliver mere og mere multimodal, og at eleverne må udstyres med (flere) redskaber, som sætter dem i stand til at tolke den mere og mere multimodale virkelighed, de lever i. Vores opgave er ikke kun at give dem redskaberne.

Det er efterhånden også slået grundigt fast, at det skaber et behov for nytænkning i forhold til mediers placering i fagets hermeneutiske tekstlæsningsstradition. Det er altså i høj grad også et spørgsmål om at lære eleverne, hvordan de mange medier kan bruges på kryds og tværs og at demonstrere, hvordan man afkoder effekten. Og her har Gyldendal med sit website til "Krydsfelt" et rigtig godt bud på det undervisningsmateriale, som jeg indledningsvis efterlyste.

Figur 4. Websitets hyperfiktion

Eksamensgenrerne i dansk

Hvilke skriftlige ressourcer realiseres hos eleverne?

I de skriftlige eksamensgenrer i dansk på de fire ungdomsuddannelser opfordres eleverne til at skrive til et intenderet publikum eller et defineret medie. Men hvilke skrivekompetencer kræver genrerne formidlingskrav, og hvordan realiserer eleverne disse krav? Min afhandling *Genreskrivning i de fire gymnasiers danskfag undersøger dette aspekt ved genreskrivning*.

AF ANKE PIEKUT

I forbindelse med gymnasireformen blev der på de fire ungdomsuddannelser indført et markeret genrefokus i danskfagets skriftlige dimension. De genredefinerede eksamensopgaver blev centrale. I vejledningen til censorer og lærere på stx står der følgende: ”Et af de vigtigste mål med skriveundervisningen på stx er at lære elever at skrive med en overbevisende og vedkommende stemme i en form der appellerer til læseren”. Hvordan elevens personlige stemme realiseres til den skriftlige eksamen i dansk, undersøger jeg i tre genrer på de fire uddannelser, nemlig essayet, den argumenterende artikel og manuskriptet. Et centralt begreb i den forbindelse er genrekompetence.

Men hvad er genrekompetence, og hvordan realiseres den i eksamensbesvarelserne?

Formidlingsressourcer i en elevbesvarelse

Genrekompetence kommer til udtryk på mange niveauer i elevers tekster, så mit fokus er begrænset til en undersøgelse af genrekompetence i forhold til *elevstemme* og *formidlingsperspektivet* i elevbesvarelsen. Elevstemme skal forstås metaforisk og som en samlende betegnelse for elevens individuelle måde at positionere holdninger, viden og følelser på. Elevstemme er således et centralt begreb og hænger sammen med formidlingsperspektivet, da elever også igennem deres individuelle stemme skaber en relation til læseren, der dermed også navigeres igennem besvarelsen.

Jeg vil tage udgangspunkt i en eksamensbesvarelse fra sommereksamen 2009, hvor en stx-elev skriver følgende i sin indledning til genren kronik om ’grænseoverskridende underholdning’: *Onsdag d. 17. september, var en dag*

som mange andre. Arbejdet og skolen blev, og mange ærgrede sig over det triste regnvejr, der prægede dagen. Efter arbejdet blev der handlet ind, man kom hjem og spiste sammen med familien, og satte sig så ind i stuen for at se et afsnit af ’Venner’ eller en spillefilm med Tom Hanks. Men det første man ser, er et nyt program, hvor folk udleverer deres inderste hemmeligheder for hele nationen. – Det er da forrykt.

I indledningen konstruerer eleven en social hverdagsoplevelse i en narrativ tidskronologi fra morgen til aften der kompositorisk har sit højdepunkt i det ny sfjernsynsprogram. Eleven indskrifer også en flerstemmighed i form af en for fælles-

skabet ’skæbnsvanger dato’ og henvisningen til ’de mange’ der ærgrede sig over regnvejret. Oprettet over tv-programmet

der netop demonstrerer den konstruerede sociale trykthed, er tydelig. Eleven udtrykker holdninger overfor emnet, og fællesskabets formodede følelser konstrueres i denne tekstpassage.

Men hvad er mere på spil i denne indledning? Centralt er at eleven etablerer en relation til både en intenderet læser, til emnet, til opgavens tekstudvalg og til sig selv som skribent. Og det er netop dette fokus på de interpersonelle skriftlige ressourcer, dvs. *henvendelsesform*, *positionering* og *skribentstemme*, som jeg undersøgte igennem

begrebet genrekompetence.

Genrebegrebet i læreplaner og eksamenshæfter

Vejen til elevteksterne gik over et større empirisk materiale, hvor en analyse af læreplanerne for de fire danskfag og eksamenshæfterne fra årene 2009 og 2010 var central. Da genrebegrebet er væsentligt i læreplanerne for dansk, og især i forhold til den skriftlige dimension synes genren at være en identitetsmarkør for faget, analyserede jeg læreplanerne for dansk for genreforståelser. Også kompetencetilgangen i læreplanerne indgik i undersøgelsen.

Jeg fandt igennem analysen at genrebegrebet fremstår diffust, inkonsistent og ofte modstridende. Begrebet synes spændt ud mellem en klassisk-formalistisk genreforståelse og en mere pragmatisk orienteret forståelse. Kompetencebegrebet forstås fortrinsvis fremadrettet som studiekompetence og fungerer ofte som en metafor eller oversættelseskode for diverse aktiviteter og færdigheder der dog ikke konkretiseres. Alt dette med forskellige accentueringer i de enkelte læreplaner for faget. Analysen viser således at der er problemer i læreplanerne med hensyn til en forståelse af hvad genrer er og kan, og at begrebets kompleksitet ikke bliver mindre når det skal appliceres på konkrete eksamensopgaver.

Formålet med analysen af eksamenshæfterne

APPRAISAL - KORT FORTALT

Appraisal er en analysemetode der kan afdække de semiotiske ressourcer i tekster og talt sprog. Appraisal har baggrund i SFL og analyserer ’interpersonal’ som én ud af tre sproglige funktioner igennem tre overordnede kategorier: *attitude* (holdninger, vurderinger), *gradation* (intensivering, præcisering) og *engagement* (tekstlige stemmer)).

var at finde frem til hvilke skriftlige eksamensgenrer der kunne skrives i på tværs af de fire uddannelser, og hvilke skriftlige kompetencer der fordres og forventes i genrerne. Naturligt nok viste der sig forskellige faglige profileringer og prioriteringer i skrivehandlinger og kompetencer på de fire uddannelser. På *hf* er de skriftlige kompetencer fortrinsvis formidlende, kundskabsstrukturerende og informerende. På *stx* er det især refleksion og kundskabsdannelse der prioriteres. På *hhx* og *htx* er både skrivehandlinger og kompetencer langt bredere, hvilket også markeres af et meget omfattende og varieret tekstgrundlag i eksamenshæfterne.

Forskellen kan anskueliggøres mere konkret ved at inddеле de skriftlige genrer indenfor fire kompetenceområder: Det *hermeneutiske* (fx analyse og fortolkning, kronikken), det *informerende/argumenterende* (fx artikel, oplæg), det *reflekterende* (fx essay, præsentation) og det *tekstverdenproducerende* (fx manuskript, debat). På *hf* befinder eksamensopgaver sig indenfor to kompetenceområder, det hermeneutiske og informerende/argumenterende, hvor man på *hhx* kan vælge opgavetyper indenfor alle fire kompetenceområder. Fælles for alle fire danskfags eksamensgenrer er dog at der er et fokus på det formidlende og kommunikerende, og at eneste skrivehandling der ikke åbnes for, er det fortællende eller konstruktionen af narrativer.

Med Jerome Bruners (1986) ord er det den paradigmatiske tænkemåde der prioriteres til eksamen, dvs. skrivehandlinger der appellerer til idealerne om et formelt, logisk system i et konsistent og kohærent sprog; den narrative tænkemåde derimod stræber efter en samordning af handling og bevidstheden om hvem der handler, og hvordan der føles og tænkes. Også M.A.K. Hallidays (1975) skelnen mellem en *pragmatisk* og en *mathetisk* sprogfunktion har forklaringskraft i forhold til eksamensgenrerne. Den pragmatiske sprogfunktion, kendetegnet ved at være instrumental, regulerende og interagerende, har fortrin som eksamensskrivning overfor den mathetiske, der er heuristisk, imaginativ og reflekterende.

Appraisal – en analysemetode

Hvilket spillerum giver de mere paradigmatiske og pragmatiske eksamensgenrer for elevers formidlingsressourcer og personlig stemme, og hvordan realiseres denne? For at undersøge dette indsamlede jeg 183 eksamensbesvarelser fra 2009 og 2010, og brugte 8 besvarelser til nærlanalyse: To essays fra *stx*, to essays fra *hhx*, to argumenterende artikler fra *hf* og endeligt to manuskripter fra *htx*. Som nævnt var jeg interesseret i

hvordan skribenter positionerer sig i tekster, og hvordan eleven indskrifer holdninger og attitude i teksten. Jeg anvendte *Appraisal*-metoden (2007, 2007a), der vokser ud af SFL og den såkaldte 'australske genreskole', der viste sig velegnet til dette formål (se også faktaboks). Appraisalmetoden er omfangsrig og indeholder mange analytiske kategorier. Her skal blot nævnes at det er de interpersonelle skriftlige ressourcer, som fx elevers vurderinger, evalueringer, stemmeføring og følelsesengagement, der er i fokus i en sådan analyse, og at de forskellige eksamensgenrer implicit opfordrer til et forskelligt samspil af disse ressourcer.

Analyserne viste også at genrer udvides og brydes. Det er forventeligt at elever bryder med genrekonventioner; men at der tegnede sig et mønster i både brud og udvidelser var interessant.

Hvordan realiseres de skriftlige genrekompetencer i elevbesvarelserne?

Hvad viste analyserne af elevers interpersonelle genrekompetence? Opsamlende blev det tydeligt at de interpersonelle genrekompetencer bedst realiseres hvis skribentstemmen positionerede sig kompetent igennem både det personlige, det faglige og det ekstratekstuelle. Sproglige ressourcer der kunne få forskellige genreadækvate appraisalkategorier til at spille sammen, førte både til genrerrealisering og til produktive genreudvidelser.

Analyserne viste også at genrer udvides og brydes. Det er forventeligt at elever bryder med genrekonventioner; men at der tegnede sig et mønster i både brud og udvidelser var interessant. I forhold til genrebruddene viste der sig genkommende indlejringer af personlige narrativer eller narrativiseringer af emnet, oftest i essayet. Disse brud var ikke forventelige da hverken eksamensopgaver eller vejledninger opfordrer til narrativer. Tværtimod. Alligevel illustrerede en del af disse genrebrud en række gennemførte og nuancerede narrationer der bragte fag og identitet, refleksion og ræsonnement sammen, for også igennem fortællingen dannes det individ der skriver.

Genreudvidelserne sås ofte i artikelformatet hvor en leg med forskellige stemmer kunne komplicere eller udvide genren. I artikelgenrerne sås også flest 'risikoskrivere' eller 'udfordrere' (2005) der ved fx sproglig frodighed eller indholdsmæssig gambling udfordrede den genre som de skrev i.

Perspektiver for danskfaget

Hvilke perspektiver leverer afhandlingens analyseresultater til danskfaget? For at starte med genrebegrebet, så er der flere niveauer der trænger til afklaring. Genrebegrebets kompleksitet lader sig ikke uden videre reducere, men netop derfor er det væsentligt at arbejde med genrebegreber i danskfaget der kan rumme både prototypicitet og

ANKE PIEKUT

Post.doc. på Institut for Kulturvidenskaber, SDU

Det interpersonelle kan vise sig at være en væsentlig pædagogisk ressource der åbner for et større spillerum for en personlig stemme.

FAKTA

Anke Piekut forsvarede sin afhandling *Genreskrivning i de fire gymnasiers danskfag – en undersøgelse af genrekompetence i elevbesvarelser fra de fire ungdomsuddannelser* juni 2012. Afhandlingen er tilgængelig [online](#) og udkommer senere i en trykt version.

Piekut arbejder nu som post.doc. på Institut for Kulturvidenskaber, SDU, med to projekter om skriftlighed på tværs af fagene på hhv. VUC Vest og VUC Sønderjylland.

variation, så sproglig kreativitet og interpersonelle ressourcer kan forløses. Og i forhold til det interpersonelle er det oplagt at arbejde med nuancer af henvendelsesressourcer, stemmeføring og positionering i tekster.

Det interpersonelle kan vise sig at være en væsentlig pædagogisk ressource der åbner for et større spillerum for en personlig stemme. Også det narrative er en udfordring faget må tage op. Og det er ikke en genintroduktion af 'Skriv om din sommerferie' der er på tale, men fagligt og kompositionelt gennemførte narrativer der kan bringe fag, identitet, refleksion og indre og ydre virkelighed sammen – gerne som delelement af en opgave og ikke kun i fiktiv form.

At kunne skrive i genrer der åbner for realiseringen af en personlig stemme der også kan interagere med et intenderet publikum, er del af dansk som både dannelses- og kompetencefag.

REFERENCER

Bruner, J.S. (1986). *Actual minds, possible worlds*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Halliday, M.A.K., (1975). *Learning how to mean*. In *The language of Early Childhood*. London: Edward Arnold.

Berge, K.L., Evensen, L., Hertzberg, F., & Vagle, W., (Eds.) (2005). *Ungdommers Skrivekompetanse*, bd.2. Oslo: Universitetsforlaget

Martin, J.R. & White, P.R.R. (2007). *The Language of Evaluation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Martin, J.R. & Rose, D. (2007a). *Working with Discourse. Meaning Beyond the Clause*. Continuum.

Vidensdeling, reform og usikkerhed

Artiklen diskuterer en række fund, der er gjort i forbindelse med et projekt om vidensdeling. De viser, at vidensdeling især forbindes med særfaglig ajourføring og administration og delvis med metoder, men ikke vedrører det særdeles krævende nye faglighedsbegreb, som gymnasireformen introducerer. Dette forekommer umiddelbart paradoksalt. Set i et overordnet perspektiv foreslår forfatterne at forstå dette som usikkerhedshåndtering – at lærere i presset fra en ambitiøs reform bestræber sig på at sikre en vis genkendelighed og undervisning for dem selv og deres elever.

AF PETER HENRIK RAAE OG LARS FRODE FREDERIKSEN

Vidensdeling er et buzzword i det private erhvervsliv. Det sættes i forbindelse med hurtigere teknologisk udvikling og ændrede produktionsfaktorer, der især bygger på den menneskelige ressource. Virksomheder skal i denne tankegang blive bedre til at optimere udnyttelsen af den eksisterende viden for at kunne leve op til nye globale konkurrencevilkår og det innovationspres, som følger heraf (Christensen 2009).

Vidensdeling angår imidlertid også den offentlige sektor og indgår også i gymnasiers selvfremskaffelse – til tider endog i deres strategi for fremtidig udvikling. Er dette blot almindelig efterligning, eller er det et begreb, der beskriver

en ændret praksis i gymnasierne forsøg på at indrette sig på nye krav?

For at undersøge dette interviewede vi i 2011 20 lærere og ledere fordelt på fire gymnasier ud over landet om, hvad værdifuld viden var for dem, hvad de forstod ved vidensdeling, og hvordan og med hvilket formål, de delte viden. Analysen viste, at deres forestillinger om vidensdeling til dels kan forstås ud fra det pres, som den dobbelte gymnasireform – indholdsreformen i 2005 og selvejereformen i 2007 – udgør. Men den viste også, at disse forestillinger ikke blot kan forstås ud fra intentionerne i reformerne, men i lige så høj grad ud fra et behov for at kunne håndtere den usikkerhed, som ligger i en reformeret hverdag – dvs. at oversætte pres og udfordringer til allerede kendte mønstre.

I det følgende nævner vi nogle hovedpunkter fra undersøgelsen og diskuterer dem til sidst som et spørgsmål om håndtering af usikkerhed.

Viden af værdi?

Det er et dominerende mønster i vore interview, at vidensdeling, der vedrører *fagviden*, har prioritet – fx. nye undervisningsforløb eller ny viden på bestemte fagområder. Og det er gennemgående, at faggruppen opfattes som den centrale enhed, når vi spørger til vidensdeling. Men det betyder ikke, at faggruppen er eneste sted, hvor der forekommer vidensdeling. Der peges tillige på teamene om klasserne. Men her er der tale om en anden type viden, en viden, der især udfylder teknisk-logistiske eller administrative behov.

Denne viden opleves nok som nødvendig, men ikke så værdifuld som den førstnævnte, og den ses nærmest som tidsrøvende i forhold til 'det egentlige', det faglige – en tidsrøver, der kan forbindes direkte med refomens krav om øget koordinering.

Derimod giver vore data ikke anledning til at mene, at intentionen i reformen om fagligt samspil som led i undervisningens kompetenceorientering har skubbet til forståelsen af, hvad faglighed er for en størrelse. I stedet for at skabe eventuelle 'ny- eller overfaglige konstruktioner' – hvordan sådanne end kunne se ud – spaltes viden op i *faglig* viden og *administrativ* viden, og den sidste vedrører alene lærersamarbejde. En vidensdeling, der tillige udspiller sig på to forskellige arenaer: *faggruppens* og *teamets*.

Hvorfor vidensdeling?

Tre begrundelser for vidensdeling lader sig formulere – *rationalisering*, *koordinering* og – i mindre omfang – *innovation* (se også Christensen 2002).

*Rationaliserings*begrundelser er udbredte blandt lærerne. Man deler viden fra kurser, gode links og tekster – hvorfor opfinde den dybe tallerken forfra hver gang? som en lærer siger. *Koordinerings*begrundelser er lige så udbredte. Interviewene giver – nu syv år efter indholdsreformen – stadig indtryk af et stort koordineringsarbejde, men ses til forskel fra rationaliseringsmotivet ikke som en ressourcemæssig investering, der giver tilsvarende afkast.

Samlet kan rationalisering og koordinering beskrives som konsolidering – dvs. konsolidering af ny praksisser, hvis endemål er foregrebet i og med reformen. Rationalisering og koordinering – altså de konsoliderende begrundelser – står dog ikke alene. Og en et tredje, dog ikke så hyppigt mønster forekommer, *fornyelse* eller *nyskabelse*. Følgende interviewcitater har vi læst som et udtryk for fornyelsesbegrundelsen:

[...] Man hjælper hinanden til at nå frem til nogle ting, der fungerer, noget, der er spændende og sjovt. Men jeg tror også, at selvom det egentlig ikke direkte hører under vidensdeling, så forbin-der jeg det med, at man er nogle stykker, der så at sige løfter tingene højere op, end man gør, når man sidder alene og skriver. [...] De ideer jeg får, når jeg sidder derhjemme, er slet ikke på niveau med de ideer, jeg selv får, når jeg sidder sammen med nogle andre og har det der ping pong, så for mig er en del af videndelingen også dér, hvor man løfter projekter højere ved at bruge hinandens indspark.

Hvor lærerne har fag og undervisning i tankerne,

har de interviewede *ledere* skolen som en organisation for øje. For lederne handler rationalisering om at sikre vigtig viden i en tid med kraftig udskiftning, og koordinering skal sikre viden om og erfaringer med hverdagens samarbejde og den overordnede progression i uddannelsen.

Vidensdeling, strategi og udvikling

Ikke uventet er det lederne, der ser vidensdeling i et organisationsperspektiv. Især er lederne optaget af den organisatoriske sammenhæng mellem rationaliserings- og koordineringsspørgsmål.

Man tilføjer og eksperimenterer således med nye organisatoriske koordinationssele-menter – faggrupper suppleres med team om klasser, man går fra årgangsteam, dvs. på tværs af årgangen, til studieretningsteam, dvs. team, som eksisterer over uddannelsens tre år, eller man danner kerne-team som elementer i osv. osv.

Præcis på dette punkt, dynamisering, er der dog en forskel på de fire skoler. På tre af de fire skoler er fornyelsesbegrundelsen blandt lederne enten fraværende eller kun løst knyttet til de etablerede team som forventninger om, at teamene stiller sig en fælles udviklingsopgave. Den fjerde skole udmærker sig ved en organisatorisk struktur, der skal fremme innovativ vidensdeling. Her ses faggrupper og klasseteam som arenaer for konsolideringslæring, hvorefter man etablerer team om særlige udviklingsområder, der aftales mellem lærere og ledelse. De konkrete emner adskiller sig dog ikke: Kooperativ læring, supervision, innovationsmetode i undervisningen, klasserumsledelse, it i undervisning mm.

Resultatet kan umiddelbart give anledning til undren. Set på baggrund af buzzwordet vidensdeling som dynamo for innovation, synes fornyelsesdimensionen ringe eksponeret. Dertil kommer, at fornyelse eller nyskabelse i modsætning til, hvad man skulle forvente i lyset af reformen, ikke knytter sig til faglighed, dvs. til didaktik. Den knytter sig til pædagogisk metode – dvs. til, hvordan klasserummet håndteres. Ved nærmere eftertanke er det dog ganske forståeligt – det kræver imidlertid en mellemregning. I det følgende gør vi rede for nogle begreber, der skal hjælpe os til forståelsen – først tre begreber for de dynamiskskabende forhold, som vi henfører til reformen, derefter tre begreber for den afhængighed, der er en følge af dynamiseringen.

Dynamoer og dilemmaer

Den teoretiske del af vores analyse peger på tre helt overordnede forhold, der kan ses som 'dynamoer' for forandring i gymnasiet for tiden – *kompetenceorienteringen* af undervisningen,

PETER HENRIK RAAE

Lektor, ph.d., ved Institut for Kulturvidenskaber, SDU.
Underviser på Master i Gymnasiepædagogik, ledelseslinjen

(...) fornyelse eller nyskabelse i modsætning til, hvad man skulle forvente i lyset af reformen, ikke knytter sig til faglighed, dvs. til didaktik. Den knytter sig til pædagogisk metode (...)

LARS FRODE FREDERIKSEN

Lektor, ph.d., ved Institut for Kulturvidenskaber, SDU.
Underviser på Master i Gymnasiepædagogik, ledelseslinjen.

decentralisering og 'frisættelse' til marked og konkurrence samt *centralisering* i form af kvalitetssikring og resultatstyring. Disse tre forhold, som lægger tre forskellige pres på gymnasiet, har baggrund i den dobbelte reform. På godt og ondt virker de alt i alt destabiliserende på skole, fag og undervisning – hovedinstitutionerne i lærernes og ledernes hverdagsorganisering.

Kompetenceorienteringen skubber således afgørende til faglighedsbegrebet ved at sætte fokus på fagenes gøren og elevernes erfaring af viden som tæt forbundet med konkret problemløsning.

Decentralisering sætter fokus på gymnasiernes evne til at gribe 'markedets' flygtige interesser – at gøre skole og undervisning attraktiv for eleverne.

Centralisering fokuserer på skolens præstation – diverse målepunkter såsom gennemførelse, karakter m.m. Hvor det første pres direkte vedrører skolens kerneprocesser og stiller krav til nyudvikling af dem, sætter de to øvrige så at sige turbo på pressene ved at stille krav til overvejelser over forhold, der kan forekomme at stride mod hinanden: Skal vi satse bredt eller skal vi 'brande' os på særlige kvaliteter? Går vi efter elevinvolverende undervisning eller efter klassisk målelige præstationer? Alt i alt stiller det øgede krav til den internt-organisatoriske afhængighed.

Reformpressene stiller krav om en ny afhængighed mellem skolens aktører. Skolens lærere er i langt højere grad bundet op på hinanden end tidligere, ligesom skolens ledere er afhængige af lærerne, hvis reformimplementering skal lykkes, endside hvis der skal ske strategisk fornyelse.

I organisationsteori taler man om tre slags afhængighed i de organisatoriske processer: *aggregeret* afhængighed, som forekommer, når processer, der bidrager til det samlede resultat, kan foregå isoleret fra hinanden. *Sekventiel* afhængighed, som forekommer, når den enkelte proces er afhængig af de foregående processers udfald, hvilket forudsætter koordinering og planlægning, og endelig *gensidig afhængighed*, der forudsætter gensidig løbende koordinering og

udvikling i selve processen (Thompson 2004). Den sidste afhængighedsform, den gensidige afhængighed, er den, der kommer på tale ved innovation – nemlig når processerne udvikler sig 'hen ad vejen'. Den er klart den mest ressourcetunge, og er også belastende som følge af den usikkerhed, som ligger heri. Når skolerne frem til det resultat, som de gerne skulle i spændingen mellem en kompetenceorienteret faglighed, en markedsbaseret attraktivitet og en forvaltningsbaseret præstationskontrol?

Reform og virkelighed

Her er vi ved kernen i vores forsøg på at forstå vore fund. De forestillinger og den praksis vedrørende vidensdeling, som vi har registreret, angår (især) rationalisering og koordinering. Det er begrundelser, der kan indeholdes i de to førstnævnte afhængighedsformer, aggregeret og sekventiel afhængighed. I det omfang, vi ser fornyelse – der lægger op til den gensidige afhængighed, og som det er tilfældet ved al egentlig nyt er behæftet med usikkerhed – sker det på områder, der er fraspaltet den faglighed, der ellers sættes i fokus af reformen. I stedet

angår fornyelse først og fremmest i undervisningsmetoder, dvs. for nu at sætte det på spidsen tips og tricks.

Det er på samme tid paradoksalt og alligevel ikke ganske ukendt. Faktisk kan resultatet understøttes af anden forskning

i lærerpraksis: Et gennemgående resultat er, at lærere gør det, der giver mening og som gør undervisning tilstrækkelig genkendelig både for sig selv og for deres elever (Lortie 2002, Arfwedson 1994, Olson 1996). Det kan paralleliseres til de træk, som vi stødte på: Det særlige vidensdelingsmønster, som vi så, hopper så at sige 'rundt om' det væsentlige, nemlig den faglighedsfornyelse, som overgangen fra stof- til kompetenceorienteringen indebærer, og forskydes til at omhandle metodeudvikling. Det reducerer usikkerheden

REFERENCER

Arfwedson, Gerhard (1994): *Nyare forskning om lärare. Presentation og kritisk analys av huvudlinjer i de senaste decenniernas engelskspråkiga lärarforskning*, Stockholm: HLS Förlag.

Christensen, P.H. (2009): *Videnledelse, i: Elting, M. og Hammer, S. (red.): Ledelse og organisation*. København: Samfundslitteratur

Christensen, P.H. (2002): *Om vidensledelse. Perspektiver til refleksion*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Lortie, D.C. (2002): *Schoolteacher. A sociological Study*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Olson, John (1992): *Understanding Teaching. Beyond Expertise*. Milton Keynes, Philadelphia: Open University Press.

Thompson, J.D. (2004): *Organizations in Action. Social Science Bases of Administrative Theory*. New Brunswick & London: Transaction Publishers.

over for, hvad fag nu er i lyset af reformen, men sikrer på den anden side, at hverdagen faktisk fungerer.

En reform skulle egentlig betegne en brudagtig udvikling. Meget tyder imidlertid på, at realiteten ikke er slet så brudagtig. Kan den vidensdeling, som projektet viser, forstås som håndtering af usikkerhed, kan to perspektiver tegnes: At reformimplementeringen går i stå *eller* at vores fund skal ses som tegn på mekanismer i en nød-

En tur rundt i norske uddannelsestidsskrifter

- med særlig fokus på brug af it i undervisningen og didaktik

Tidsskriftrundfart II. I denne artikel i vores artikelserie Tidsskriftservice (se faktaboks) fokuseres på de to norske tidsskrifter Nordic Journal of Digital Literacy og Seminar.net. Deres navne lyder måske ikke særlig norske, men de rapporterer alle fra en norsk eller nordisk uddannelsesvirkelighed som vi har meget til fælles med. De har særlig fokus på brug af it og digital kompetenceudvikling i formelle og uformelle uddannelsessammenhænge. Det rammer lige ind i en aktuell dansk gymnasie-debat.

AF NIKOLAJ FRYDENSBJERG ELF

I de seneste numre af *Gymnasieskolen* har man kunnet læse en række artikler og debatindlæg om brug af it i undervisningen. Det er også et emne, som mange dagblade ofte tager op – gerne på forsiden med skræmmende overskrifter. I behandlingen af emnet ses ofte et ret stærkt modsætningsforhold mellem at være enten *for* it eller *imod* it. Artiklerne og debatindlæggene er ofte præget af at *vurdere* brugen af it, typisk den seneste nye *hype*de teknologi, med udgangspunkt i egen undervisning eller i et lokalt forsøg på en skole.

Den nordiske forskning om it-pædagogik forsøger generelt at komme hinsides de stærke modsætninger og hurtige vurderinger af brug af it eller ikke-brug af it, muligheder eller umuligheder. Forskerne anlægger snarere et både-og-blik, hvor de konstaterer at it og digitalisering nu gennemsyrligt store dele af samfundet, og uden tvivl også vil gøre det i fremtiden. De konstaterer ligeledes at er kommet ind i uddannelsessystemet, bl.a. stimuleret af uddannelsespolitiske ønsker om at skolen skal afspejle samfundsudviklingen og forberede til et stadig mere digitaliseret og medialisert samfund. Men man konstaterer også at selv om der er kommet en del teknologi ind i skolerne, er den fagligt meningsfulde brug af it faktisk fortsat ret begrænset, ligesom der let opstår små og store pædagogiske problemer når man åbner op for it-brug på en skole.

Sagt på en anden måde er brugen og vurderingen af it på skolerne, blandt lærerne, i fagene og hos eleverne meget heterogen. Der er derfor i den grad også brug for forskning, udvikling og diskussion på området, der kan granske brugen af it i forskellige pædagogiske og didaktiske kontekster.

Norge er nok det land i Norden der er længst med at bruge og reflektere over it i undervisningen. Det vidner to norske tidsskrifter om, Nordic

Journal of Digital Literacy og Seminar.net. De præsenteres her. De diskuterer på hver deres måde i nye numre hvad linket er mellem it, undervisning og læring i en medialisert verden.

Nordic Journal of Digital Literacy - hvorfor it?

Nordic Journal of Digital Literacy har, som navnet antyder, et særligt fokus på digital kompetenceudvikling både i det formelle uddannelsessystem og på uformelle læringsarenaer. Det nummer af tidsskriftet som jeg vil fokusere på, var et særnummer fra 2011 dedikeret til Svein Østerud, Norges *grand old man* inden for digitalt interesseret uddannelsesforskning. I de seneste år har Østerud skrevet og redigeret en række vigtige publikationer, som også har inspireret dansk uddannelsesforskning og -udvikling, bl.a. *Uddanning for informasjonsamfunnet* (2004) og *Enter: veien mot en IKT-didaktikk* (2009). Særnummeret samler både op på Østeruds forskning, som man dermed får et indblik i, og det tænker den kritisk videre. Den kritiske tone og udfordringerne for it-didaktikken anslås i stort set alle overskrifterne på artiklerne. Tre nedslag:

Eevi Beck stiller det grundlæggende frække didaktiske hvorfor-spørgsmål: "Computers in Education: What for?", hvor han dels undersøger det empiriske spørgsmål: Hvad er det egentlig der sker lige nu i skolerne med it-brugen? Dels det normative spørgsmål: er det godt? Han minder om at man allerede i 1970'erne undersøgte om teknologi var godt i arbejdssammenhænge. Svaret var ikke ubetinget positivt.

Den danske it-didaktiske forsker Jeppe Bundsgaard, lektor på Aarhus Universitet, DPU, bidrager med en artikel hvor han tager udgangspunkt i det han kalder "The missing link". Det refererer

til det aktuelle fravær af sammenhæng – belyst empirisk på folkeskoleniveau – mellem på den ene side næsten utopiske it-læreplanskrav og store hardware-investeringer og på den anden side den faktiske brug af it i undervisningen og mulighederne for at integrere it yderligere. Lære- og læremiddelproducenter har i den grad svært ved at etablere forbindelsen.

(...) selv om der er kommet en del teknologi ind i skolerne, er den fagligt meningsfulde brug af it faktisk fortsat ret begrænset,...

Som en hjælp foreslår han at man arbejder med *prototypiske situationer som didaktisk kategori*. Før man begynder at bruge og bearbejde brug til undervisning, skal man så at sige

NIKOLAJ
FRYDENSBJERG
ELF

Nikolaj Frydensbjerg Elf er lektor, ph.d., ved IFPR. Han er medredaktør af *Gym-Pæd 2.0*.

tænke i hvilke prototypiske undervisningssituationer som den rette teknologi vil kunne facilitere. Han opstiller en nyttig procesmodel man vil kunne arbejde ud fra, og som er udviklet i forbindelse med et udviklingsarbejde med folkeskolelærere.

Per Hetland, som er leder af det norske forskningscenter InterMedia på Oslo Universitet, leverer et andet spændende svar på hvordan man kan skabe et link mellem it, fag og læring. Han fokuserer mere fagdidaktisk specifikt på *naturvidenskab* i artiklen "Science 2.0: Bridging Science and the Public". Hetland arbejder her med et didaktisk begreb, Science 2.0, som trækker på web 2.0-forestillingen om at man kan etablere en mere deltagerorienteret undervisning og læring gennem brug af webtjenester såsom wikier, blogs

og sociale webtjenester (fx Facebook og twitter). En sådan brug kan bygge bro mellem formel forskning og undervisning og aktører i uformelle læringsarenaer.

Den konkrete case som Hetland rapporterer fra, handler om hvordan det norske naturhistoriske museum integrerer web 2.0 til at digitalisere sin samling. Det, som har været særligt interessant ved museets fremgangsmåde, er at det har inddraget såkaldte amatører i digitaliseringen. Der er med andre ord opstået et konvergerende samarbejde mellem dels professionelle forskere inden for naturvidenskab og dels amatørbiologer i forskellige sammenhænge, også formel undervisning. Man har ikke kun inddraget 'amatørerne' til at lave simpel digitalisering af eksisterende viden, man har også brugt dem til at opbygge ny

FAKTA

I den kommende 2. udgave af *Gymnasiepædagogik* (som udkommer på Hans Reitzels Forlag) har han skrevet en artikel med Michael Paulsen med overskriften "Brug af it i gymnasiet – muligheder og umuligheder".

REFLECTIONS ON ACADEMIC VIDEO

Thommy Eriksson, of Chalmers University of Technology, Sweden, and Inge Ejby Sørensen, of Copenhagen University, are both bold pioneers in their diligent work presented in the paper "Reflections on academic video". Their ambition is to establish an academic journal for visual publications, predominantly videos. They present us for the paradox that a substantial number of academics teach visual subjects, video analysis and video production, and yet rarely disseminate and mediate via audiovisual media. They argue that documentary theory and semiotics are two critical traditions in academia that will provide the conventional credentials for establishing a new academic genre. In the journal "Audiovisual thinking" we can follow an exciting new and path breaking way of academic discourse.

Figur 1. Udsnit af Seminar.nets [hjemmeside](#), hvor vi bl.a. ser et klip fra den kongeniale (og underholdende) videopræsentation forskerne har lavet til artiklen.

viden, bl.a. i kortlægningen af biodiversitet.

Det som Hetland mener er afgørende for at et sådant projekt bliver en succes, er at man får opbygget det han kalder en *boundary structure*, altså en grænsestruktur, med brug af web 2.0-teknologier der understøtter systematisk kollaboration. Der er linket, i hvert fald i den biologifaglige kontekst! Det er en artikel som naturfagslærere, og måske især biologilærere, i den danske gymnasieskole kunne have gavn af at læse.

Nordic Journal of Digital Literacy har en hyperlinket oversigt på forsiden af hjemmesiden over hvilke artikler der er blevet downloadet flest gange. Det er i sig selv en karakteristisk web 2.0-funktion der hurtigt gør det muligt for nye læsere af finde frem til de artikler som måske er mest relevante at læse. Brugeren styrer!

Seminar.net – livslang læring med teknologi

Nettidsskriftet *Seminar.net* har grundlæggende den samme it-pædagogiske interesse som *Nordic Journal of Digital Literacy*, men et lidt andet fokus. Med base i forskning bl.a. på Universitetet i Lillehammer er et interesseret i *livslang læring* med teknologi og nye medier, altså læring også før og efter det formelle uddannelsessystem.

Derfor finder man også artikler om emner som spænder mere vidt og rækker ud i et bredt spektrum af uddannelser og uformelle læringsarenaer. Det ses ret tydeligt på forsiden af

tidsskriftets hjemmeside, hvor man har taget konsekvensen af den digitale udvikling i formidlingen af viden. Den digitale teknologi har gjort audiovisuel kommunikation meget lettere både at producere og distribuere. Det udnytter tidsskriftet her til at lave videopræsentationer af alle artiklerne. Skribenterne skal således præsentere deres artikel gennem et kort mundtligt-visuelt 'abstract'. Det giver et levende indtryk af forskningen og dens forankring til praksis.

Kravet om at bruge den nye audiovisuelle formidlingsgenre er kongenialt realiseret af to ph.d.-studerende, svenske Thommy Eriksson og danske Inge Ejby Sørensen, som har skrevet artiklen "Reflections on Academic Video" (se figur 1). De interesserer sig for hvordan man kan udvikle og udvide de akademiske skrivegenrer således at de også omfatte video, akademisk video. Og det har de så samtidig skabt en vittig, klog og æstetisk appellerende lille præsentationsvideo om.

Set i et dansk universitets- og gymnasieperspektiv giver deres artikel i høj grad mening – og kan virke inspirerende for undervisere i begge sektorer. I og med gymnasiereformens fokus på ny skriftlighed er der jo åbnet op for udvidet skriftlighed, og der eksperimenteres nu på skolerne og i fagene med hvad det kan betyde. Skriftlighed omfatter principielt og intentionelt i gymnasiebekendtgørelsen brugen af allehånde udtryksformer i forskellige kombinationer, inklusive videoproduktion. Men en ting er principper og intentioner, den anden er praksis. Der er i høj grad brug for at eksperimentere, udvikle nye genrer og reflektere over om de kan bruges. Det leverer de to forskere et jordnært bud på. Prøv næste gang at lade eleverne aflevere et audiovisuelt essay i engelsk eller dansk! Vil lærerkolleger anerkende det som faglig skrivning? Vil eleverne?

Problemet med at tale om nationale tidsskrifter – en dekonstruerende afrunding

Både *Seminar.nets* og *Nordic Journal of Digital Literacy*s artikler er online-tilgængelige med *open access*. De to 'norske' tidsskrifters artikler er ikke nødvendigvis skrevet af norske forskere, og de drejer sig heller ikke nødvendigvis om særligt norske uddannelsesforhold eller -problemstillinger. Det gør det lidt meningsløst at tale om nationale uddannelsestidsskrifter; og dermed er jeg på vej til at dekonstruere udgangspunktet for denne tidsskriftrundtast med fokus på nationale tidsskrifter.

På den anden side er tidsskrifterne – også de danske der blev omtalt i første artikel i denne

tidsskriftserie – funderet i nationale forskningsmiljøer. Det giver en særlig lokal prægning. Måske man derfor snare skulle kalde dem *glokale* tidsskrifter, som er karakteriseret ved at en lokal-national orientering hvad angår teori, metode og genstandsfelt, går hånd i hånd med en netværksunderstøttet globalt og universelt orienteret vidensudvikling og -deling.

(...) en ting er principperne og intentioner, den anden er praksis.

Som en del af denne globalisering ser vi at de fleste

artikler i tidsskrifterne er skrevet på engelsk. Denne sprogudvikling er ikke ubetinget uproblematisk, måske især ikke i uddannelsesforskning som lever af at være i dialog med praksis og undervisere som har en lang tradition for at tænke deres undervisning på det nationale modersmål (eller førstesproget, som det retteligen bør omtales i den globale tidsalder). Noget går muligvis, formentlig, tabt når der sker domænetab og forskere begynder næsten udelukkende at kommunikere på engelsk – med eller uden billeder og lyd.

Derfor er det også godt, her afslutningsvis, at kunne pege på Nordens nok førende didaktiske tidsskrift, det 'norske' *Acta Didactica*, som også er online og *open access*. Det rummer et bredt spektrum af fagfælle-vurderede artikler primært skrevet af norske forskere primært på norsk. Det rummer også artikler af andre nordiske forskere skrevet på deres modersmål, og de fleste artikler rummer emner der er relevante for en dansk gymnasievirkelighed.

Nogle af artiklerne er specifikt rettede mod bestemte fag, andre tager mere almindelige problemstillinger eller

spørgsmål om fagligt samspil op. Det seneste nummer rummer bl.a. en artikel som sammenligner norskfaget (pendant til danskfaget) og matematik, med et særligt blik på svage elever i de to fag. Danske Tina Høegh, som parentes bemærket for nylig blev post.doc. på det daværende IFPR, har i samme nummer publiceret artiklen Mundtlig fortolkning - kreativ praksis i litteratur- og sprogundervisning. Her præsenterer hun hovedfund fra sin ph.d.-afhandling. På dansk, altså! Så kan nordmændene lære det.

TIDSSKRIFTSERVICE

En artikelserie om uddannelsestidsskrifter!

I en række danske og internationale tidsskrifter findes der meget ny god og ofte online viden om didaktik, uddannelsesforskning og -udvikling som er relevant for gymnasiesektoren. Men hvem har lige tid til at kigge efter dem?

I *GymPæd 2.0* har vi i en ny serie – Tidsskriftservice – sat os for at introducere til et udvalg af gode tidsskrifter og artikler fra Norden. Vi begyndte med de to danske tidsskrifter *Cursiv* og *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* (se *GymPæd 2.0* nr. 7). Her følger en introduktion til tre tidsskrifter fra Norge. Senere følger lignende artikler om Sverige og Finland.

Som en del af denne globalisering ser vi at de fleste artikler i tidsskrifterne er skrevet på engelsk (...) Noget går muligvis, formentlig, tabt når der sker domænetab og forskere begynder næsten udelukkende at kommunikere på engelsk

FAKTA

Nordic Journal of Digital Literacy findes på www.idunn.no/ts/dk. Nogle numre trykkes.

Seminar.net findes på www.seminar.net.

Acta Didactica findes på www.adno.no.

IKV orienterer

Seneste udgivelser i skriftserien GYMNASIEPÆDAGOGIK

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 90 Social inklusion/ eksklusion i tale og handling på HF og VUC

Af Dion Rüsselbæk Hansen
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 89 Innovation i gymnasiet, rapport 3 og 4

Af Michael Paulsen, Peter Hobel og
Torben Spanget Christensen
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 88 Pædagogik og motivation

Af Finn Wiedemann og Lilli Zeuner
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 87 Mobilens (u)muligheder

Forskningsrapportering af forsøgs-
og udviklingsprojektet M-læring i
gymnasiet ved IBC Kolding
Af Nikolaj Frydensbjerg Elf
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 86 Læringssamarbejde

En etnoidaktisk analyse af Coopera-
tive Learning på hf og VUC
Af Steen Beck og Michael Paulsen
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 85 Implementeringsledelse

Ledelse af den dobbelte gymnasie-
forms implementering
Af Peter Henrik Raae
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 84 Per aspera ad astra

Festskrift til Harry Haue
Redigeret af Erik Damberg
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 83 Medarbejderindflydelse, kommu- nikation og roller på Gefion Gym- nasium

Social- og diskursanalytiske betragt-
ninger
Af Dion Rüsselbæk Hansen
Kan læses [her](#).

Abonnement

Abonnement på skriftserien Gymna-
siepædagogik kan opnås ved henvæn-
delse til Bettina Ross på betti-
na.ross@ifpr.sdu.dk eller telefon 6550
3659.

Abonnementet tegnes for fire numre
ad gangen, og prisen for abonnemen-
tet på kr. 240 pr. fire numre dækker
instituttets udgifter til administration

og forsendelse.

Det er muligt at få tilsendt en enkelt
publikation (pris kr. 60), men man
kan også få det enkelte nummer ved
at downloade det gratis fra IKVs
hjemmeside, www.sdu.dk/ikv, eller
ved at afhente det på instituttet.

Fagdidaktik-almenpædagogik – et arbejdsseminar

Sted: Mulernes Legatskole, Odense
Tid: Fredag d. 7. december 2012 kl.
10.00-16.15

Deltagere: Undervisere på de almen-
pædagogiske kurser, tilrettelæggere
af de fagdidaktiske kurser, fagkonsu-
lenter, faggruppemedlemmerne fra
AU og SDU, Uddannelsesrådet.

Tilrettelæggelse: Steen Beck, Erik
Damberg og Ellen Krogh på vegne af
Uddannelsesrådet

Målsætning: At de to kursusområder
på Teoretisk Pædagogikum får bedre
kendskab til hinandens praksis og
didaktiske tænkning med henblik på
udvikling af design for kursusforløb,
som giver et bedre og mere sammen-
hængende samlet forløb for lærerkan-
didaterne.

For mere information og tilmelding:

Kontakt Erik Damberg,
erik.damberg@sdu.dk